

Dawne kolekcje szkła we Wrocławiu

ABSTRAKT

W zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu jest przechowywana kolekcja szkła i witraży licząca prawie 2000 pojedynczych obiektów i zespołów zabytków z czasów od V w. p.n.e. do 1945 roku. Część pochodzi z dawnych zbiorów muzeów wrocławskich, głównie Schlesische Museum für Kunstgewerbe und Altertümer (SMfKuA): ponad 60 sztuk szkła śląskiego i europejskiego z XVI–XVIII wieku, około 40 zabytków z XIX i początku. XX stulecia, 26 pojedynczych witraży i zespołów małych witraży oraz 150 zabytków antycznych. Jest to niespełna 10% dawnych zbiorów SMfKuA. Szkło historyczne było eksponowane od lat 30. XX wieku w Muzeum Zamkowym (Schlossmuseum), które było oddziałem SMfKuA. Zabytki związane z historią miasta i Śląska, jak słynne szklance św. Jadwigi, pokazywano w głównym gmachu SMfKuA. Kolekcja liczyła wtedy około 1500 zabytków. W zbiorach muzeum były przechowywane także kolekcje prywatne. W 1942 roku na Dolnym Śląsku i w Górnych Łużycach przygotowano 80 składnic (tzw. *Bergungsorte*), w których złożono najcenniejsze zabytki ze zbiorów publicznych oraz prywatnych, także zbiorów archiwalnych i bibliotecznych z Wrocławia, przeznaczone do ewakuacji. W latach 1943–1944 zbiory dzieł sztuki z SMfKuA wywieziono i ukryto w dziewięciu miejscowościach. Niewiele zabytków powróciło do Wrocławia po roku 1945. Nie zachowała się pełna dokumentacja dawnych wrocławskich zbiorów szkła. Prace nad rekonstrukcją zasobów tamtej kolekcji rozpoczęły się w 1993 roku dzięki inicjatywie ówczesnego Ministerstwa Kultury. Powstał wówczas pierwszy katalog zaginionych zabytków ze szkła, liczący około 100 sztuk. Dotychczas odnaleziono jedynie zapisy archiwalne dotyczące prawie 500 szkieł oraz około 100 zdjęć ze zbiorów SMfKuA.

BIOGRAM

Elżbieta Gajewska-Prorok – absolwentka zabytkoznawstwa i konserwatorstwa na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Kustosza Działu Szkła w Muzeum Narodowym we Wrocławiu, wykładowczyni we wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta. Organizatorka wielu wystaw poświęconych historii szkła i witraży w Muzeum Narodowym we Wrocławiu i innych muzeach. Zajmuje się głównie badaniem historii szklarstwa, zagadnieniami artystycznymi w dziedzinie szkła oraz historią sztuki witrażowej na Śląsku. Prowadziła badania dotyczące złotnictwa (ozdoby złotnicze z tzw. Skarbu Średzkiego). Koordynatorka zakupów kolekcji dzieł sztuki z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Kierownicza projektu badawczego KBN (1992–1994), członkini zespołów projektów badawczych NCN (2013–2017) i NPRH (2019–2023). Koordynatorka programu konserwacji witraży z kolekcji Muzeum Narodowego we Wrocławiu, wyróżnionego I nagrodą Sybilli w 2014 roku. Autorka artykułów i książek poświęconych sztuce witrażu i szkła, m.in. wraz z S. Oleszczukiem, *Witraże na Śląsku. XIX i pierwsza połowa XX wieku. Glasmalereien in Schlesien. 19. und der erste Hälfte des 20. Jahrhunderts* (2001); *Mistrzowie światła. Witraże i obrazy malowane pod szkłem. Master of Light. Stained and Painted Glass* (2014). Członkini Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Polskiego Komitetu Narodowego l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre, Polskiego Komitetu Narodowego Corpus Vitrearum Polska (od 1998), Stowarzyszenia Miłośników Witraży „Ars Vitrea Polona”.

